

**МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ**

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ**

**Донецької державної академії
управління**

ТОМ IV

**Серія "Державне управління"
Випуск 26 "Соціальний менеджмент
і управління інформаційними
процесами"**

Донецьк 2003

Розрахунки показують, що протягом 2001-2005 рр. суттєвих змін у формуванні кількісних параметрів трудового потенціалу не відбудеться. Основним фактором такого становища будуть незначні зміни чисельності населення у працездатному віці, яка, за розрахунками, за п'ять років збільшиться лише на 40 тис. осіб, або на 0,1%. Майже стабільними залишаться масштаби працюючих пенсіонерів. За роки перспективи їх кількість зменшиться на 1%. Підставою збереження сталих розмірів зайнятості пенсіонерів буде значна частина в загальній структурі населення осіб похилого віку та політика держави щодо доцільності залучення цього контингенту у сферу суспільно-корисної діяльності.

Висновок. Таким чином, у період 2001-2005 рр. відбудуться позитивні зміни в динаміці зайнятості. Разом з тим слід зазначити, що це перше п'ятиріччя позитивної динаміки після майже десятирічного спаду виробництва і деструктивних змін в зайнятості населення. Тому за такий короткий термін, безумовно, не можна вирішити всіх проблем. Цей період можна розцінювати як передумову для формування продуктивної зайнятості населення, яка буде сприяти стабільному розвитку економіки.

Література

1. Пашута М.Т., Калина А.В. Прогнозування та макроекономічне планування: Навч. посібник. - К.: МАУП, 1998. - 192с.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

	Регіональні аспекти інноваційної та інвестиційної діяльності і їх роль у вирішенні соціально-економічних проблем.....	3
Дорофієнко В.В. Токарева В.І.	Аналіз особливостей сучасної організації підготовки управлінського персоналу в реальному секторі економіки України	3
Лобас В.М.	Социальная политика государства и ее структурирование	15
Лактіонов В.О.	Міжнародний досвід регулювання зайнятості в неформальному секторі економіки та можливості його застосування в Україні.....	26
Иванова Т.Л. Кучеренко С.	Роль и место государственного сектора на современном этапе развития экономики Украины.....	35
Мальцева И.В.	Региональный аспект взаимного инвестирования Украины и России.....	45
Гнедов К.М. Феклин Д.П.	Подход к обеспечению эффективного взаимодействия банка и клиента в системе регионального регулирования.....	56
Чорний О.С. Щаров Ю.П.	Управління бюджетним процесом на місцевому рівні: основні форми і напрямки.....	64

<i>Зміст</i>	
Аровина М.П. Козаченко А.В.	Финансовые инструменты социальной политики региона..... 72
Черниш О.І. Марченко В.	Структуризація ринку послуг у перехідній економіці..... 82
Кірнос І.О. Галігузов О.Г.	Суть та структура механізму державного регулювання зовнішньої торгівлі..... 92
Задорожний В.П. Колосов В.П.	Сутність і функціональне призначення державного регулю- вання економіки..... 100
Денисов Ю.Д. Халимова Ю.С.	Управление коммунальной собственностью города: проблемы и пути совершенствования..... 109
Лиходід Ю.А.	Вітчизняний досвід управління етнонаціональними процесами..... 120
Стойка А.В.	Соціальна робота як фактор розвитку громадських організацій..... 133
Докторова Н.П.	Методы и формы государствен- ного регулирования страховой деятельности..... 141
Тарасенко Л.М. Алмаев А.И. Тарасенко Д.Л.	Влияние государственного механизма управления на хозяйственную деятельность в промышленном регионе..... 147

<i>Зміст</i>	
РОЗДІЛ 2	Розробка методів оновлення організацій та розвитку..... 155
Колено І.В. Долгальова О.В.	Основні елементи механізму підтримки малих підприємницьких структур на рівні держави 155
Лошинская Е.Н.	Структура региональной программы развития малого ин- новационного бизнеса 164
Соловьев О.М.	Економічні механізми науково-технічного прогресу і їх взаємозв'язок зі структурою суспільного виробництва..... 172
Гавриленко О.Г. Кірнос О.І.	Система управління якістю засіб реалізації політики якості й ефективності виробництва 183
Полянський А.М.	Додаткові методи аналізу фінансової стійкості комерційного банку 193
Краснов В.Я.	Расширение использования косвенных методов определения сумм налоговых обязательств 201
Булатов Е.В.	Кредитные союзы в сфере хозяйствования 209
Бреславцев А.В. Клиндуков А.А.	Совершенствование методических рекомендаций оценки развития многостадийных производств..... 217
Савкина О.В.	Сегодняшние проблемы финанси- рования здравоохранения..... 225

<i>Зміст</i>		
РОЗДІЛ 3	Управління інформаційними процесами.....	229
Петенко И.В. Исиков С.М.	Малое предприятие в логистической системе управления.....	229
Сердечна Л.В.	Оцінка ефективності роботи об'єкта зв'язку як системи масового обслуговування.....	236
Левицькі Е.В. Котлярова Г.І.	Особливості фінансового менеджменту підприємства у кризовому стані.....	243
Иванова Т.Л. Шкуренко О.В. Гурий П.С.	Механизм отбора проблем, подлежащих программному решению.....	248
Ивлева А.В.	Интеллектуальный капитал компании и его комплексная оценка	260
Абрамова В.А. Акмаев А.И.	Государственные механизмы регулирования развитием угольной промышленности в Украине.....	269
Беззубко Л.В.	О проведении исследований по теме «Управление трудовыми конфликтами в регионе».....	279
Макоткин С.В.	Об одном из подходов к моделированию городской системы.....	290

<i>Зміст</i>		
Устименко А.Н.	Развитие “зеленого” туризма в регионе и его перспектива.....	303
Семенов О.В.	Поняття “реформа” та його політико-управлінський зміст.....	309
Жеребйов Я.І.	Особливості викладання дисципліни “Стратегія підприємства” у технічному вищому навчальному закладі.....	321
Павлюк В.В.	Внедрение технологического контроля в процессе управления угольным предприятием.....	329
Демченко О.М.	Техніко-економічний розвиток вугільного виробництва в сучасних умовах.....	340
Евтушенко О.А.	Государственный механизм ценообразования в здравоохранении в современных условиях.....	345
Беганська І.Ю.	Узагальнення і поглиблення сутності детермінант соціального розвитку в перехідний період	352
Климець П.А.	Прогнозування та планування – основа державного механізму управління ефективним використанням трудового потенціалу.....	358

5. Ситник П.К. Методологія та ідейно-теоретичні засади аналізу соціально-політичного розвитку України. Випуск 16. Препринт. – К.: НІСД. – 1993. – 41с.
6. Литвин В. М. Україна: досвід та проблеми державотворення. – К.: 2001. – 291 с.
7. Скворцов М.Г. Этничность в процессе социальных изменений. //Социально-политический журнал. - 1996. - № 1. – С. 29-43.
8. Здіорук С. І., Кремень В. Г., Міщенко М. Д. Національно-політичні рухи та їхній вплив на державне управління. – К.: 1998. – 72 с.
9. Сприяння поширенню толерантності у поліетнічному суспільстві. – К.: 2002. – 311 с.
10. Котигоренко В. Причинність етноконфліктів: впливи глобалізації. //Політична думка. – 2002. №1. – С.97-113.
10. Статут Ради Європи (1949 р.) // Збірка договорів Ради Європи. Українська версія. – К.: 2000. – С. 7 – 8.
11. Степико М.Т. Буття етносу: витоки, сучасність, перспективи (філософсько-методологічний аналіз). – К.: Товариство “Знання”, КОО. – 1998. – 251с.
12. Страхова О.П. О методах организации управления. //Менеджмент в России и за рубежом. – 1998. - №5. – С.3-16.
13. Ахременко А.С. Политическое прогнозирование на российском фоне. //Вестник Московского университета. Серия 12. Политические науки. – 1999. - №1. – С.28-42; Краснов Б.Н. Политическое прогнозирование. //Социально-политический журнал. 1994. - №11-12. – С.84-94; Панарин А.С. Глобальное политическое прогнозирование. Учебник для студентов вузов. – М.: Алгоритм. – 2000. – 349с.; Политический процесс: основные аспекты. Способы анализа: Сборник научных материалов /Под ред. Мешкиной Е.Ю. – М.: Издательский Дом “ИНФРА-М”; Издательство “Весь мир”. – 2001. – 304с. /Политическое прогнозирование. С.278-285/.
14. Трощинський В. П., Шевченко А. А. Українці в світі. – 1999. – 351 с.
15. Українська державність у ХХ столітті. Історико-політологічний аналіз. – К.: 1996. – 434 с.
16. Україна : етнопонаціональна палітра суспільного розвитку. Словник – довідник. – К.: 1997. – 127 с.

УДК 304.4 : 325.455

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Стойка А.В., здобувач ДонДАУ

Изучена проблема организации социальной работы как фактора развития общественных организаций, определена ее актуальность в современном обществе. Рассмотрено системное посредничество, где общественные организации выступают посредниками между людьми, между отдельным индивидом и обществом, государством. Определена роль и место государственных органов в процессе эволюции принципов и методов социальной работы в структурах общественных организаций.

Вивчена проблема організації соціальної роботи як фактора розвитку громадських організацій, визначена її актуальність в сучасному суспільстві. Розглянуто системне посередництво, де громадські організації є посередниками між людьми, окремим індивідом та суспільством, державою. Визначена роль та місце державних органів у процесі еволюції принципів та методів соціальної роботи у структурах громадських організацій.

The problem of organization of social job as factor of development of public organizations is investigated, its urgency in a modern society is determined. The system intermediary is considered, where the public organizations act by the intermediaries between the people, between the separate individual and society, state. The role and place of state bodies is determined during evolution of principles and methods of social job in structures of public organizations.

Постановка проблеми. В умовах сучасної розбудови української держави дедалі очевиднішою стає необхідність пошуку таких форм соціальної активності, які могли б водночас сприяти як вирішенню нагальних завдань соціальної політики, так і формуванню засад громадянського суспільства, широкій громадській консолідації. Однією з таких універсально значущих і багатоглибких форм соціальної активності є соціальна робота – відносно нова і вочевидь недостатньо розвинена форма прояву громадянської ініціативи, форма соціальної благодійності, важливий чинник і передумова зміцнення засад громадянського суспільства. За часів Радянського Союзу держава фактично унеможлиблювала існування такого масштабного сектору громадянської ініціативи, як соціальна робота – ці функції цілком належали державі, соціальна робота як особливий вид діяльності, зайнятості (самозайнятості) та фах не визнавалися і не були відповідним чином інституційовані. В той же час існувала низка організацій, що були за визначенням, за своєю природою покликані забезпечувати саме функції, близькі до того, що прийнято розуміти під соціальною роботою, соціальною допомогою. Соціалістична держава цілком домінувала над цими організаціями, дріб'язково регламентувала та контролювала види допомоги та їх організаційні форми. За сучасних умов багатоманітна діяльність на терені соціальної роботи є важливим ресурсом, який можна плідно використовувати з метою зміцнення засад громадянського суспільства, активізації громадян, залучення їх до різноманітної діяльності, яка може сприяти вирішенню проблем локального рівня, подальшому розвитку сусідської взаємодопомоги та солідарності, дієвій філантропії та ін. Саме спричиняє великий інтерес до проблеми, примушує звернути на неї увагу з точки зору перспектив вдосконалення механізмів і форм державної політики, спрямованої на сприяння становленню і розвитку громадських організацій.

Актуальність проблеми визначається тими винятковими функціями, які покликана виконувати соціальна робота. Як відомо, сутність феномену соціальної роботи зазвичай визначається контексті зміцнення взаємності, соціального партнерства, встановлення і підтримки соціальної стабільності, миру, злагоди. Соціальна робота відіграє важливу роль у розбудові громадянського суспільства – вона, з одного боку, служить інтересам великої

кількості людей – носіїв тих чи інших специфічних потреб, з іншого, забезпечує чи підтримує створення умов для реалізації індивідуальних свобод, підтримує співіснування та забезпечує солідарність між різними групами в суспільстві. Соціальна робота – унікально “багатоцільова” діяльність. Вона спроможна водночас забезпечувати соціальний розвиток, сприяти відстоюванню інтересів, захисту та підтримці вразливих верств, надання послуг. При цьому важливо звернути увагу на те, що соціальна робота є найбільш безконфліктний, зважений, дієвий спосіб ставити та вирішувати значимі соціальні проблеми – через посередництво спільної дії, професійно організованого обговорення існуючих (навіть протилежних) точок зору і інтересів.

Різним аспектам соціальної роботи приділяли увагу такі автори, як О.Василенко, Н.Кабаченко, У.Лоренц, Дж.Лукас, А.Попок, Т.Семигіна та ін. Але у більшості вказаних авторів головна увага приділяється власне завданням соціальної роботи – тоді як мало вивченими залишаються питання глибинного і практично значимого зв'язку соціальної роботи із процесом становлення і зміцнення громадських організацій. Це і визначає мету пропонованої статті, яка присвячена саме розгляду соціальної роботи як важливого – і не оціненого ще належним чином – чинника розвитку громадських організацій.

Дослідження проблеми здійснюється в рамках виконання наукової теми «Соціально-адекватний менеджмент як умова оптимізації суспільної трансформації» (номер державної реєстрації 0100V002767), яка виконується в Донецькій державній академії управління на кафедрі соціально-гуманітарних дисциплін.

Основна частина. Соціальна робота відноситься до сфери самоорганізації громадян, тих структур, які уособлюють здатність людей до самоврядування, самокерування, самозайнятості та самореалізації. Саме в цій сфері формується принаймні, повинна формуватися) мережа організацій – посередників, які здійснюють і зміцнюють зв'язок між людьми, між окремим індивідом та суспільством, державою. Це системне посередництво (англійський еквівалент – медіація, mediation) будується на певних принципах, які однаково важливі як для діяльності різноманітних громадських організацій, так і для вирішення завдань сприяння є

Безумовно, виключно значущою у цьому процесі є роль вітчизняних навчальних закладів, особливо таких, що започатковують соціально значимі інновації. Вказана теза додатково підтверджується вже тим, що становлення системи соціальної роботи в Україні починалося саме з створення системи професійної підготовки соціальних працівників. В 1995 році в Національному Університеті "Киево-Могилянська Академія" за підтримки програми "TASIS" було започатковано Школу соціальної роботи, яка пропонувала студентам магістерську програму з соціальної роботи (розробка її велася з 1993 р.), а також цикл модульних курсів, орієнтованих на підготовку практиків з державних соціальних агенцій та представників громадських організацій (діяльність яких пов'язана з соціальною роботою). У тому ж 1995 р. у Харківському соціально-економічному інституті було відкрито факультет соціального партнерства, серед спеціальностей якого була також і соціальна робота. Подібний рух був підтриманий і в інших учбових закладах (у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка подібну кафедру було створено у 1999 р. шляхом реорганізації кафедри педагогіки), хоча поступово хвиля моди вщухла і справа підготовки фахівців з нового напрямку залишилася нагально актуальною.

Слід визнати цілком слушним та ефективним підхід, за якого державні та приватні освітні органи скеровують свою активність на підготовку кваліфікованих фахівців, спроможних виявити ініціативу, відгукнутися на соціальну проблему, запропонувати шляхи її вирішення, здатних навчати інших та розвивати різні напрями в соціальній роботі, орієнтовані на надання послуг різним групам клієнтів, як в державних агенціях, так і недержавних організаціях. З цього часу починається інституціоналізована і впорядкована соціальна робота в Україні, розбудова відповідних організацій і структур, що мали на меті сприяння поширенню форм соціальної роботи. Згодом виникають також і організації, що ставили на меті об'єднати існуючих фахівців, що працюють на терені соціальної роботи. Серед таких організацій можна згадати, наприклад, Українську Асоціацію соціальних педагогів, спеціалістів з соціальної роботи, Український науковий методичний центр практичної психології та соціальної роботи

Лігу соціальних працівників України, Фонд соціальної роботи тощо.

На наш погляд, серйозним потенціалом володіють створені в усіх регіонах України центри соціальних служб для молоді (ССМ). На початок 2002 р., за даними Укрінформу, їх налічувалося більше шести сотень, а в їхніх рамках працювало 1500 спеціалізованих служб, де були зайняті близько 3 тис. фахівців. Тільки у 2001 р. до цих служб звернулося близько 4 млн. громадян. Для розвитку вітчизняної системи соціальної роботи – як і для завдань розбудови структур громадянського суспільства – помітне значення відіграв Перший Всеукраїнський форум "Соціальна робота – невід'ємна складова розбудови соціальної держави і громадянського суспільства", який відбувся у Києві 8-9 лютого 2002 р. за участю Кабінету Міністрів України, Міністерства праці та соціальної політики, Державного комітету у справах молоді, Ліги соціальних працівників та інших зацікавлених організацій.

Одним з проблемних питань щодо розвитку соціальної роботи та сприяння становленню відповідних організацій залишається питання законодавчого регулювання діяльності відповідного спрямування. В цьому плані можна згадати хіба що Закон України "Про соціальну роботу з дітьми і молоддю" [1].

Державна політика сприяння громадським організаціям, на нашу думку, повинна виходити з того, що соціальна робота є надзвичайно сприятливою формою, що сприяє розвитку громадянського суспільства – зокрема, маючи на увазі її органічний зв'язок із політичними та державними організаціями, структурами, громадськими організаціями та рухами. Як відомо, чимало досвідчених професіоналів віддають перевагу саме недержавним організаціям, тому що саме в їхніх рамках можливості для втілення професійних цінностей набагато більші, ніж в державних організаціях. Не можна також забувати про те, що багато організацій, що функціонують в соціальній сфері, було створено для того щоб запропонувати чи надати своїм членам якщо не безпосередню фінансову підтримку, то принаймі матеріальну підтримку, яку можна розглядати як організацію та створення умов для побутової діяльності, для проведення дозвілля, запровадження спеціального навчання, надання спеціалізованих послуг тощо.

можливим завдяки цінностям на основі котрих існує і розвивається соціальна робота. Визначимо найсуттєвіші з них:

- по-перше, соціальна робота має своїм визначальним завданням допомогти людям використати свої власні можливості, набути влади над своїм власним життям;

- по-друге, соціальна робота "центрована" на людині із її потребами,

вподобаннями, правами і можливостями, соціальна робота створює

(в ідеалі) для кожної людини можливість одержувати підтримку від сусідів, спільноти у скрутних обставинах життя;

- по-третє, соціальна робота гуманістична за своєю спрямованістю і сутністю, вона ґрунтується на безумовній повазі до особистості;

- по-четверте, соціальна робота передбачає дієву можливість реалізувати право на самовизначення, яке, у свою чергу, має своїм підґрунтям пресуппозицію щодо того, що кожен може і має розв'язувати свої проблеми, виходячи із своєї спроможності приймати розумні рішення та із того, що людина глибше за інших знає саму себе;

- по-п'яте, визнання права на самовизначення парадоксальним чином – але із необхідністю - включає право помилятися, випробувати різні можливості та ін.

Важливо зазначити, що соціальна робота не ініціюється власне і виключно державою - так чи інакше значна частина соціальних служб у світі традиційно створюється і фінансується недержавними організаціями. В той же час навряд чи можна заперечувати значення державної підтримки, а ще вадлівіше – наявності свідомої державної стратегії, спрямованої на всебічну підтримку громадських організацій, які здійснюють функції соціальної роботи. Держава може і повинна впорядковувати відповідну роботу, за можливості сприяти фінансуванню та інформаційній підтримці соціальної роботи.

В умовах розвинених суспільств Заходу за багато десятиліть (принаймні, з 70-80-х років XIX ст.) виникла і існує випробувана та достатньо розгалужена мережа організацій, які здійснюють соціальну роботу на постійній основі – із залученням великої кількості волонтерів (добровольців), яких надихає як релігійна

сумління, так і почуття громадського обов'язку. Це – спеціалізовані центри підтримки біженців та жертв злочинів, центри підтримки та адаптації, різноманітні благодійні та філантропічні організації, які ставлять на меті сприяти інтеграції громадян, підвищенню (збереженню) їх життєвих шансів, подоланню тих чи інших форм дискримінації тощо. Відповідно, за час свого існування ці організації виробили усталену систему підготовки соціальних працівників, які тією чи іншою мірою (як на постійній, так і на волонтерській основі) залучаються до виконання завдань (точніше кажучи – місії) соціальної роботи. Такої системи підготовки (перепідготовки) кадрів для новостворюваної вітчизняної системи соціальної роботи ще практично досі не створено – і цю прогалину певною мірою могли б заповнити громадські організації у тісній взаємодії з органами влади, структурами державного соціального захисту тощо.

В українському контексті становлення системи соціальної роботи проходило паралельно із відродженням багатоманітних громадянських організацій різного спрямування. З середини 1980-х рр. відроджуються чисельні незалежні (непідконтрольні КПУ) громадські організації – серед яких було чимало таких, що відстоювали необхідність впровадження соціальної роботи в Україні, пропагували її цінності і принципи, розвивали практику дійового волонтерства. Можна із впевненістю стверджувати, що становлення соціальної роботи в Україні, як і в більшості країн Заходу та постсоціалістичних країн, пов'язане не з державними структурами, а з громадянським суспільством. В Україні це була, насамперед, ініціатива професіоналів з суміжних до соціальної роботи професій, таких як педагогіка, соціологія та інші. Так само можна сказати, що подальший розвиток громадських організацій великою мірою може використати потенціал соціальної роботи задля розбудови своїх структур, залучення молоді до соціально корисної діяльності, для підвищення авторитету громадських структур та ін. Адже не є секретом, що для більшості нових громадських організацій є серйозною проблемою знайти поле діяльності, на якому члени організації могли б знайти використання своїм силам, отримати авторитет в очах пересічних громадян та ін. Соціальна робота – якраз приклад такої "безпрограшної" справи.

Висновки. Підводячи підсумок нашому дослідженню, зазначаємо, що органи державного управління можуть широко налагоджувати співпрацю із громадськими організаціями, групами самопомоги, благодійними фондами. На наш погляд, маючи на меті якнайширше сприяння розвитку організацій громадянського суспільства, органи державного управління можуть різнобічно сприяти розвитку мереж ресурсних центрів для студентської молоді, викладачів та науковців (на зразок того, що був створений при школі соціальної роботи наукма), створенню консультативних та координаційних рад, коаліцій [2], професійних асоціацій фахівців з соціальної роботи (в тому числі волонтерів), розвитку системи соціального замовлення, усталених партнерських стосунків між державними та недержавними організаціями – наприклад, у формі громадських (публічних) слухань та ін.

Література

1. Відомості Верховної Ради України, 2001, № 42, с.213
2. Коаліції НДО в країнах Центрально-Східної Європи: досвід співпраці з місцевою владою: Матеріали міжнародної конференції «Створення механізмів для посилення залучення коаліцій НДО до процесу розробки та прийняття рішень на місцевому рівні в країнах ЦСЄ» 20-22 червня. - Яремча, 2000. – С.8-12.

УДК 368.1

МЕТОДЫ И ФОРМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ СТРАХОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Докторова Н.П., соискатель ДонГАУ

В статье рассмотрены методы и формы государственного регулирования страховой деятельности. Приведены методы прямого и косвенного регулирования.

У статті розглянуті методи та форми державного регулювання страхової діяльності. Наведені методи прямого та косвенного регулювання.

In this work the author investigated the methods and forms of state regulation of insurance activities. The direct and indirect methods are given in it.

Постановка проблемы. Без определения ясности в определении, разграничении и содержании основных методов и форм государственного регулирования не может не повлиять на процесс разработки формирования и внедрения механизма регулирования страховой деятельности на практике, в реальной хозяйственной жизни. Таким образом, возникает необходимость проведения более подробного выделения методов, форм регулирования применительно к отдельному сектору экономики. В качестве объекта исследования представляет государственное регулирование в отдельных отраслях экономики, а не только на макроэкономическом уровне.

Анализ последних исследований и публикаций. Существенная специфика страхования как сферы предпринимательства, а также особенности практики страховой деятельности в Украине накладывает свой отпечаток на содержание и формы государственного регулирования. Классификация методов государственно-